

Flora- en faunaonderzoek

Laan Hart van Zuid, Hengelo

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Flora- en faunaonderzoek

Laan Hart van Zuid, Hengelo

Concept

Opdrachtgever

Gemeente Hengelo
T.a.v. de heer S. Landman
Hazeweg 121
7551 EC Hengelo

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB Goor
T 0345 72 70 00
F 0345 72 70 10
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P6935.1
Datum: 7-7-2015
Projectleider: V. de Lenne
Opgesteld: V. de Lenne
Gecontroleerd: G.Lubbers

Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het Ministerie van Economische Zaken stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrucken

INHOUD

1	INLEIDING	4
1.1	Aanleiding	4
2	HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING	6
2.1	Huidige situatie	6
2.2	Voorgenomen ontwikkelingen.....	7
3	NATUURWETGEVING	8
3.1	Flora- en faunawet beschermt dieren en planten	8
4	METHODE	11
4.1	Bureauonderzoek.....	11
4.2	Veldonderzoek	11
5	BESCHERMDE SOORTEN & EFFECTEN	14
5.1	Vleermuizen	14
5.2	Huismus	16
5.3	Gierzwaluw	17
5.4	Overige beschermde soorten	18
6	CONCLUSIE	20
6.1	Rekening houden met huismussen	20
6.2	Activiteitenplan noodzakelijk.....	20
6.3	Geldigheid onderzoek	21
	LITERATUURLIJST	22
	BIJLAGE 1. VERSPREIDINGSKAARTEN VLEERMUIZEN EN HUISMUS	23
	BIJLAGE 2. INRICHTINGSSCHETS	29

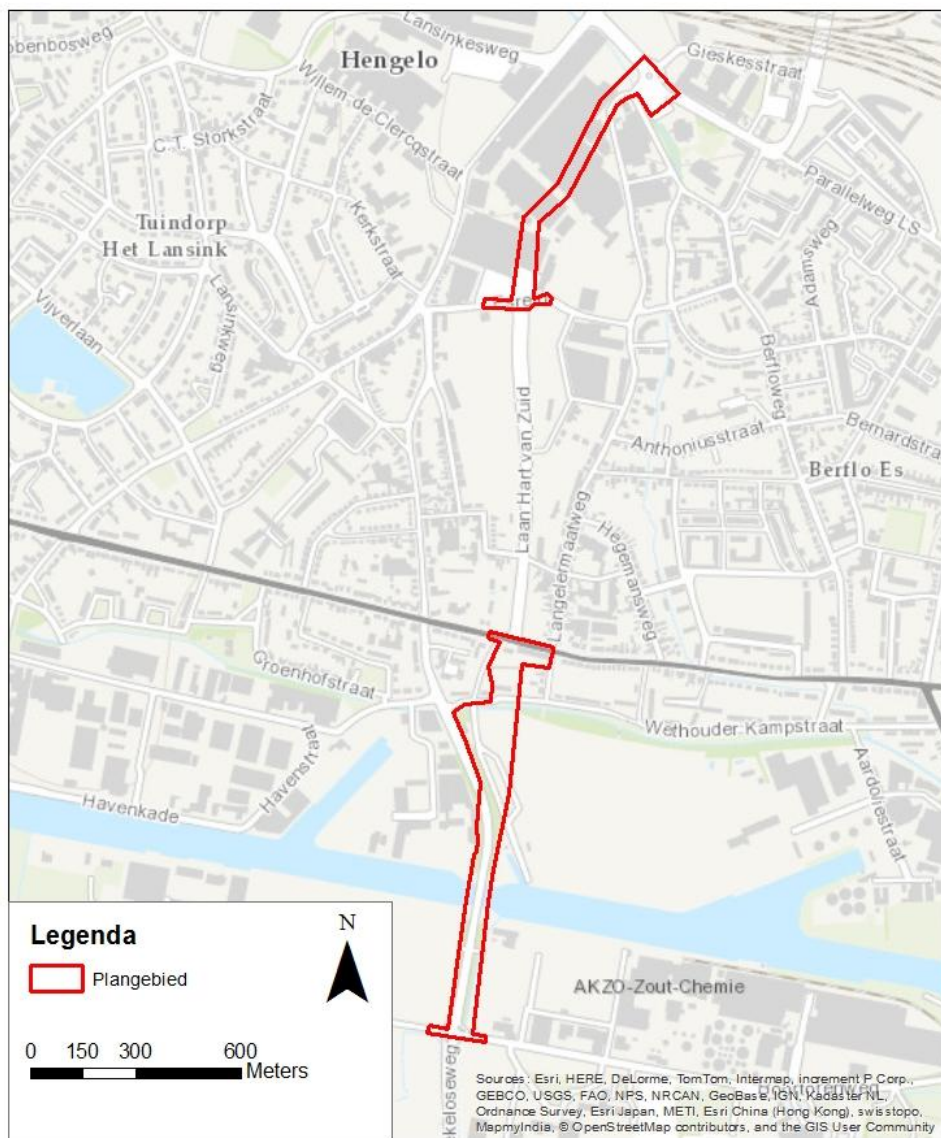
1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

Binnen het plangebied zal een nieuwe weg gerealiseerd worden. Voor deze ruimtelijke ontwikkeling is in het kader van de Flora- en faunawet een verkennend flora- en faunaonderzoek uitgevoerd (zgn. 'Quickscan'). Conclusie van deze Quickscan is dat met de ruimtelijke ontwikkeling negatieve effecten op vleermuizen, steenmarter, huismus en gierzwaluw niet op voorhand uitgesloten kunnen worden. Nader, gericht veldonderzoek is noodzakelijk om aan te tonen, dan wel uit te sluiten dat het plangebied een functie heeft voor de genoemde soort(groepen). Duidelijk moet dan ook worden om welke soort(en) en aantallen het gaat en wat de eventuele functie van het plangebied is voor deze soort(en). Uit het onderzoek komt naar voren of de voorgenomen ontwikkelingen consequenties hebben voor de aanwezige natuurwaarden en hoe hiermee om te gaan, zodat overtreding van de Flora- en faunawet wordt voorkomen.

In dit rapport worden de resultaten van dit nadere onderzoek gepresenteerd en getoetst aan de Flora- en faunawet.

Figuur 1. Ligging en begrenzing van het plangebied.

2

HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

De projectlocatie ligt aan de zuidkant van Hengelo en bestaat uit twee delen; een noordelijk deel (gebied tussen het Esrein en het Industrieplein) en een zuidelijke deel (gebied tussen de Breemarsweg en de Boekeloseweg). Tussen deze twee plangebieden ligt het reeds gerealiseerde deel van Laan Hart van Zuid waarop de beide delen zullen aansluiten. Het plangebied ligt in bebouwd gebied, het noordelijke deel bestaat uit industriegebied met bedrijfspanden met weinig ruimte voor groen. In het zuidelijke deel ligt een woonwijk met meer ruimte voor groenelementen. Tevens omvat een deel van het zuidelijke gebied een braakliggend terrein rondom de haven. Onderstaande foto's geven een impressie van het plangebied.

2.2 Voorgenomen ontwikkelingen

In het plangebied zal een weg worden aangelegd (Laan Hart van Zuid). Om deze weg te realiseren zullen meerdere gebouwen gesloopt moeten worden, worden groenstructuren verwijderd en zal de bestaande rotonde aan de noordkant van het plangebied aangepast worden. In bijlage 2 is een inrichtingsschets opgenomen zodat een beeld kan worden verkregen van de voorgenomen ontwikkeling.

3

NATUURWETGEVING

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een gebiedsgericht (Natuurbeschermingswet 1998) en een soortgericht spoor (Flora- en faunawet). Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving geïmplementeerd. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door de Ecologische hoofdstructuur, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied.

3.1 Flora- en faunawet beschermt dieren en planten

De Flora- en faunawet is erop gericht om de Nederlandse biodiversiteit te beschermen. en de dieren en planten binnen de Nederlandse wetgeving de plek te geven die hun volgens de Europese afspraken toekomt. De Flora- en faunawet is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten.

Bescherming planten en dieren

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe').

De wet beschermt:

- enkele vaatplanten;
- bijna alle zoogdieren;
- alle vogels;
- alle reptielen;
- alle amfibieën;
- enkele vissen;
- enkele ongewervelde (insecten en weekdieren).

Deze soorten zijn verdeeld in vijf beschermingsniveau's:

- licht beschermde soorten (tabel 1 van de Flora- en faunawet);
- middelmatig beschermde soorten (tabel 2 van de Flora- en faunawet);
- zwaar beschermde soorten (tabel 3 van de Flora- en faunawet);
- vogels;
- vogels waarvan de nesten het hele jaar zijn beschermd.

Verbodswet

De Flora- en faunawet is - in tegenstelling tot vele andere wetten - een verbodswet en geen gebodswet. Overtreding van de Flora- en faunawet is een economisch delict waarbij op basis van 'strafrecht' boetes worden gegeven en/of vervolging optreedt. Ook kan op basis van bestuursrecht bestuursdwang worden opgelegd. Personen worden individueel aansprakelijk gesteld en eventuele opdrachtgevers kunnen te maken krijgen met aansprakelijkheid en vervolgschade.

De verboden moeten ervoor zorgen dat in het wild levende planten en dieren zoveel mogelijk met rust worden gelaten. Handelingen die de wet verbiedt zijn:

- plukken, vangen en doden;
- verstoren;
- vernielen van leefgebied, nesten en holen;
- weghalen van eieren;
- bezit en handel.

Onder bepaalde voorwaarden mogen deze handelingen wel uitgevoerd worden. U heeft dan een ontheffing of vrijstelling nodig of u werkt conform een gedragscode.

Figuur 2 geeft aan bij welke activiteiten welke instrumenten beschikbaar zijn.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat uit van de intrinsieke waarde van alle dieren en planten. De mens moet daar zorgvuldig mee omgaan. Daarom is de zorgplicht in artikel 2 van de wet opgenomen. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. Dat betekent dat iedereen naar redelijkheid nadelige effecten:

- moet voorkomen;
- moet beperken;
- ongedaan moet maken.

	Bestendig beheer	Ruimtelijke ontwikkeling
niet beschermde soorten	Zorgplicht	Zorgplicht
Soorten van tabel 1 lichtste beschermingsregime algemene soorten	Vrijstelling Wel zorgplicht	Vrijstelling Wel zorgplicht
Soorten van tabel 2 middelste beschermingsregime overige soorten	Gedragscode of Ontheffing	Gedragscode of Ontheffing
Vogels	Gedragscode of Ontheffing	Gedragscode of Ontheffing
Vogels met jaarrond beschermde nesten	Gedragscode of Ontheffing	Ontheffing
Soorten van tabel 3 zwaarste beschermingsregime bijlage 1 AMvB bijlage IV Habitatrichtlijn	Gedragscode of Ontheffing	Ontheffing

Figuur 2. Overzicht mogelijke instrumenten om de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet te overtreden bij activiteiten. De tabellen in dit overzicht verwijzen naar de verschillende tabellen in de Flora- en faunawet.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens en inventarisatie naar huismussen, gierzwaluw en vleermuizen.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is de flora- en faunadatabase van Eelerwoude geraadpleegd. Eelerwoude heeft meerdere onderzoeken in de nabije omgeving uitgevoerd. Daarnaast wordt door V. de Lenne en B. Haamberg beiden werkzaam bij Eelerwoude, ook hobbymatig veel flora en fauna data verzameld in Hengelo, die wordt opgeslagen in de flora- en faunadatabase van Eelerwoude.

4.2 Veldonderzoek

Vleermuizen

Bij de uitvoering van het vleermuisonderzoek is gewerkt conform het 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' dat op 27 maart 2013 door het Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Gegevensautoriteit Natuur is geactualiseerd voor het uitvoeren van vleermuisonderzoek. Daarbij heeft het onderzoek zich geconcentreerd op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen vanwege de geschiktheid van het type bebouwing voor deze soort, en het bekende verspreidingsgebied. Uiteraard is tijdens de veldbezoeken ook aandacht besteed aan eventuele andere vleermuissoorten binnen en direct rond het plangebied.

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van de soortensamenstelling, de aantallen, de gebruiksfunctie van het gebied en het vaststellen van verblijfplaatsen (kraamverblijven, winterverblijfplaatsen, zomerverblijven etc.), vliegroutes en foerageergebieden. Tijdens het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector Pettersson D240X in combinatie met een Pettersson D100.

In totaal zijn vijf veldbezoeken uitgevoerd met één persoon: drie in de kraamperiode en twee in de baltsperiode. In tabel 1 zijn de betreffende data weergegeven. Het kraamonderzoek heeft zich gericht op de aanwezigheid van zomer- en/of kraamverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden tijdens het uit- of invliegtijdstip van vleermuizen, respectievelijk rond zonsondergang en zonsopkomst. Het baltsonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van balts-, paar-, en/of winterverblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bezoeken hebben plaatsgevonden

tijdens de baltsactiviteit van vleermuizen, na zonsondergang tot middernacht. Tijdens dit tijdstip is de meeste baltsactiviteit bij vleermuizen waar te nemen. De veldbezoeken hebben plaatsgevonden tijdens voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden.

Vogels

Voor het uitvoeren van broedvogelinventarisatie is op dit moment nog geen onderzoeksprotocol van kracht. Bij broedvogelinventarisaties is gewerkt volgens de methode van uitgebreide territoriumkartering (*SOVON 2011*) en de soortenstandaard Huismus en Gierzwaluw (*Dienst Regelingen, 2011*).

Huisumus

Het onderzoek naar huisumus is uitgevoerd in twee bezoeken met één veldmedewerker. Dit bezoek heeft plaatsgevonden in de ochtend tijdens gunstige weersomstandigheden. Tabel 1 gaat in op de betreffende onderzoeken, datum en weersomstandigheden. Tijdens het bezoek is onder andere gelet op zingende mannetjes en nestindicatieve waarnemingen zoals nestbouw, transport voedsel en alarmroepen. Waarnemingen zijn op kaart genoteerd.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn onderzocht voorafgaand aan het kraamonderzoek naar vleermuizen waarbij bezette nesten geteld zijn (in- en uitvliegende dieren). Tijdens dit tijdstip zoeken gierzwaluwen hun nesten op om te gaan slapen. Tijdens dit onderzoek worden tevens laagvliegende vogels genoteerd, met onderscheid tussen luidruchtige vluchten op huishoogte en bezoek van (waarschijnlijke) nestplaats. Tevens is een onderzoek overdag uitgevoerd, waarbij is gelet op invliegende gierzwaluwen.

Overige beschermde soorten

In en rond de plangebieden komen mogelijk nog een aantal andere beschermde soorten dan eerder beschreven voor. Voor een groot deel zal het gaan om algemeen voorkomende en licht beschermde soorten, maar ook de aanwezigheid van een aantal strenger beschermde soorten kan niet op voorhand worden uitgesloten (zoals steenmarter). Het veldwerk naar de groep van overige soorten is uitgevoerd tijdens en/of na afloop van de veldbezoeken naar vleermuizen en vogels.

Datum	Type onderzoek	Starttijd	Onderzoeker	Weersomstandigheden
09-04-2015	Huismusonderzoek	09:30	B. Haamberg	Droog, onbewolkt, $\pm 14^{\circ}\text{C}$, windkracht 1
29-04-2015	Huismusonderzoek	09:00	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, $\pm 9^{\circ}\text{C}$, windkracht 1/2
21-05-2015	Kraamonderzoek vleermuizen en gierzwaluw	21:00	V. de Lenne	Droog, half bewolkt, $\pm 13^{\circ}\text{C}$, windkracht 2
12-06-2015	Gierzwaluw	15:00	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, $\pm 25^{\circ}\text{C}$, windkracht 2
25-06-2015	Gierzwaluw	21:00	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, $\pm 21^{\circ}\text{C}$, windkracht 2
20-06-2015	Kraamonderzoek vleermuizen	03:30	V. de Lenne	Droog, half bewolkt, $\pm 16^{\circ}\text{C}$, windkracht 1
03-07-2015	Kraamonderzoek vleermuizen	03:30	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, $\pm 21^{\circ}\text{C}$, windkracht 2/3
28-08-2014	Baltsonderzoek vleermuizen	22:30	V. de Lenne	Droog, half bewolkt, $\pm 16^{\circ}\text{C}$, windkracht 1/2
11-09-2014	Baltsonderzoek vleermuizen	22:00	V. de Lenne	Droog, onbewolkt, $\pm 15^{\circ}\text{C}$, windkracht 1/2

Tabel 1. Periode en type onderzoek Laan hart van Zuid, Hengelo

5

BESCHERMDE SOORTEN & EFFECTEN

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldonderzoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit literatuur en andere informatiebronnen. Tevens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.1 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd (tabel 3 van de Flora- en faunawet). Er zijn twee soorten vleermuizen aangetroffen binnen het plangebied en de directe omgeving (gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis). De aangetroffen soorten worden hieronder besproken. In bijlage 1 zijn de verspreidingskaarten van beide soorten opgenomen.

5.1.1 Voorkomen en functie

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest algemene vleermuissoort. De soort wordt veelvuldig waargenomen in stedelijk gebied. (Kraam)kolonies zijn in Nederland vooral in gebouwen aangetroffen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij (vermoedelijk) vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden, mits deze vorstvrij zijn. Ze jagen hoofdzakelijk binnen een straal van 2-5 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren en ze jagen in gesloten tot half open landschap.

Gewone dwergvleermuizen zijn tijdens alle bezoeken verspreid in het plangebied aangetroffen en het betreft hier dan ook de meest voorkomende soort. In het plangebied en directe omgeving zijn ongeveer 5-10 gewone dwergvleermuizen aangetroffen die korte of langere tijd gezamenlijk in het plangebied foerageren..

Foerageergebied en vliegroutes

Van de gewone dwergvleermuis zijn diverse foeragerende exemplaren diffuus verspreid waargenomen in het plangebied en directe omgeving. Het gaat om ongeveer 5 tot 10 exemplaren die voornamelijk in het zuidelijk deel van het plangebied foerageren ter hoogte van de Boekeloseweg. Daarnaast zijn binnen het plangebied in de luwte van de bebouwing diverse langsvliegende gewone dwergvleermuizen vastgesteld. Van een actief gebruikte en belangrijke vliegroute binnen het plangebied is echter geen sprake. De groenstructuren langs de Boekeloseweg ter hoogte van het Twentekanaal worden niet als actieve vliegroute gebruikt, wel vliegen hier enkele gewone dwergvleermuizen langs die hier tevens foerageren.

Verblijfplaatsen

Tijdens de veldbezoeken in de kraamperiode zijn geen verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aangetroffen binnen het plangebied. Wel zijn twee verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis in een woning ten westen en oosten buiten en grenzend aan het plangebied vastgesteld op 20 juni en 3 juli (bijlage 1). Het ging in beide situaties om een enkele invliegende gewone dwergvleermuis tijdens een ochtendronde. Tijdens de balts/paarperiode (uitgevoerd in de nazomer van 2014) zijn geen actief baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen die een binding leken te hebben met de te slopen bebouwing. Er zijn toen ook geen in- of uitvliegende dieren waargenomen. Wel zijn op beide locaties waar een zomerverblijfplaats is vastgesteld (buiten het plangebied) ook actief baltsende mannetjes waargenomen. Vermoedelijk worden deze panden jaarrond door enkele gewone dwergvleermuizen gebruikt als verblijfplaats. Naast deze twee mannetjes zijn ook op een aantal andere plekken buiten het plangebied baltsgeluiden van mannetjes waargenomen (zie bijlage 1), bij deze dieren ging het echter niet om actief baltsende mannetjes, maar mannetjes die een enkele keer een werfroep lieten horen.

Rosse vleermuis

Rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boombewonende soort. Onder andere solitaire mannetjes, groepen vrouwtjes met jongen en dieren in winterslaap gebruiken boomholten als onderkomen. De afstand tussen dagrustplaats en jachtgebied wordt in de regel in een snelle rechte vlucht afgelegd, op een hoogte van honderd meter of meer. Jachtplaatsen liggen meestal in open terrein, waar met snelle duiken op insecten gejaagd wordt. De rosse vleermuis jaagt vooral boven water en moerassige gebieden en ook wel rondom straatverlichting.

Rosse vleermuizen zijn tijdens één bezoek (21-05-2015) kortstondig foeragerend aangetroffen. Het ging om een enkel individu. Tijdens een onderzoek door Eelerwoude bij de Havens (2011) is op dezelfde locatie ook een baltsend exemplaar waargenomen. Er zijn echter geen verblijfplaatsen aangetroffen of aanwijzingen verkregen dat de soort gebruik maakt van holten in de te kappen bomen. Ook zijn geen belangrijke foerageergebieden of vliegroutes waargenomen. In Tweekelo ten zuiden van het plangebied zijn meerdere verblijfplaatsen van rosse vleermuis bekend in oudere bomen rondom de landgoederen (Eelerwoude 2013) Vermoedelijk heeft het foeragerende exemplaar hier zijn verblijfplaats..

5.1.2 Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn in Nederland beschermd onder de Flora- en faunawet en vallen onder tabel 3, het strengste beschermingsregime. Het verjagen, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, evenals het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief de functionele leefomgeving) is verboden vanuit de Flora- en faunawet. De functionaliteit van verblijfplaatsen van vleermuizen dient ten allen tijde gegarandeerd te blijven.

Foerageergebied en vliegroute

Belangrijke foerageergebieden en vliegroutes zijn niet binnen het plangebied vastgesteld. Aanwezige vleermuizen maken diffuus door het plangebied gebruik van de aanwezige elementen en groenstructuren. Negatieve effecten zijn hierop dus niet te verwachten.

Verblijfplaatsen

Het plangebied wordt door de waargenomen soorten niet gebruikt als verblijfplaats. Er zijn tijdens het onderzoek in het plangebied geen in- en uitvliegende dieren waargenomen, er zijn ook geen aanwijzingen verkregen die hierop duiden. Met de ruimtelijke ontwikkeling worden dan ook geen negatieve effecten op de aanwezige vleermuizen verwacht. Ook de buiten het plangebied gelegen verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis ondervinden geen hinder van de werkzaamheden.

Conclusie: Negatieve effecten op vleermuizen zijn met de voorgenomen werkzaamheden niet te verwachten. Het aanvragen van een ontheffing is voor vleermuizen niet noodzakelijk.

5.2 Huismus

5.2.1 Voorkomen en functie

Huismussen zijn bijzonder vindingrijk als het gaat om het vinden van een nestplaats. Ze nestelen meestal in holtes, bij voorkeur in huizen. De huismus is een jaarrond-soort, wat inhoudt dat de soort gedurende het hele jaar gebruik maakt van de verblijfplaatsen. De huismus is een echte cultuurvolger en bovendien uitermate veelzijdig, wel is het een veeleisende soort. Het ontbreken van één van de onderstaande elementen kan betekenen dat ondanks de aanwezigheid van veel geschikte nestplaatsen toch geen huismussen aanwezig zijn. Al deze elementen liggen dichtbij elkaar, bij voorkeur in een straal van een paar honderd meter.

Geschikt huismussenhabitat bestaat uit de volgende elementen:

- ruim voldoende nestgelegenheid;
- continu voedsel in de directe omgeving van dekking;
- voldoende inheems groen als leverancier van eiwitrijk voedsel voor de jongen;
- evergreens (bladhoudende of groenblijvende plant) in hagen of gevelbegroeiing;
- zandbad;
- water.

Huismus komt verspreid in relatief hoge dichtheden voor in Hengelo-Zuid met name rondom de rijtjeswoningen zonder vogelschroot met veel openbaar groen is de soort goed vertegenwoordigd. Het aantal broedparen in Hengelo-zuid wordt op 500-800 paar geschat (informatie uit database Eelerwoude en gebiedskennis Vincent de Lenne). In het noordelijk deel zijn binnen het plangebied geen verblijfplaatsen van huismus of indicaties hiervoor aangetroffen. Dit deel van het plangebied bestaat voornamelijk uit industrieterrein met loodsen met weinig broedgelegenheid voor huismus. In de woningen buiten het plangebied langs de randen zijn wel huismussen aangetroffen. Deze broeden veelal in huismuskasten of onder de pannen van de woningen.

In het zuidelijk is binnen het plangebied een verblijfplaats van huismus aanwezig onder de pannen van een rijtjeswoning. In de omliggende rijtjeswoningen net buiten het plangebied broeden meerdere broedparen (veelal onder de pannen van de woningen).

5.2.2 Effecten en ontheffing

In het plangebied is één verblijfplaats van huismus aanwezig (zuidelijk deel). Als gevolg van de ontwikkeling kan een tijdelijk effect ontstaan en treedt verstoring op huismus en zijn verblijfplaats op. De locaties zijn tijdelijk ongeschikt als verblijfplaats. Het is hierbij wel van belang dat in de toekomstige situatie weer (duurzame) verblijfplaatsen worden aangeboden. Gezien het beperkte aantal aanwezige verblijfplaatsen, het aanwezige biotoop en het aanwezige geschikte leefgebied en potentiële broedgelegenheid in de omgeving van het plangebied, wordt niet verwacht dat de gunstige staat van instandhouding in het geding komt, zeker niet na het nemen van een aantal maatregelen. Het verstoren van verblijfplaatsen van huismussen is wel ontheffingsplichtig. Hiervoor dient een ontheffing aangevraagd te worden.

5.2.3 Te nemen maatregelen

Om negatieve effecten op huismus te voorkomen of te beperken dienen een aantal aanvullende maatregelen genomen te worden. Deze worden hieronder op hoofdlijnen weergegeven:

Te nemen maatregelen op hoofdlijnen:

- werken buiten het broedseizoen;
- plaatsen van kasten voorafgaand de werkzaamheden;
- ongeschikt maken van de huidige verblijfplaatsen;
- begeleiding tijdens de werkzaamheden.

Conclusie: Tijdelijke negatieve effecten op huismussen zijn met de voorgenomen maatregelen niet uit te sluiten. In verband met het verstoren en vernielen van een verblijfplaats is het aanvragen van een ontheffing voor huismus noodzakelijk.

5.3 Gierzwaluw

5.3.1 Voorkomen en functie

De gierzwaluw is een trekvogel en alleen in de maanden mei, juni en juli in Nederland. Ook de gierzwaluw is voor zijn verblijfplaats in Nederland afhankelijk van de mens. Als verblijfplaats kiest de soort holtes en kieren tussen dakpannen en de tengels (panlatten), spouwmuur-isolatiegaten en diverse andere holtes. Deze vogels houden er een bijzondere leefwijze op na; de soort slaapt en paart in de lucht en komt alleen 'aan land' om te broeden.

Tijdens het onderzoek zijn geen verblijfplaatsen van gierzwaluwen binnen het plangebied en directe omgeving waargenomen. In de omgeving van het plangebied zijn wel verschillende kolonies van gierzwaluw aanwezig. De dichtstbijzijnde kolonie bevindt zich waarschijnlijk rondom de woningen ter hoogte van de Breemarsweg-Oelerweg waar naar schatting ongeveer 10-15 broedparen aanwezig zijn (database Eelerwoude / gebiedskennis Vincent de Lenne).

5.3.2 Effecten en ontheffing

Verblijfplaatsen van gierzwaluw zijn niet vastgesteld binnen het plangebied. Met de ruimtelijke ontwikkeling worden dan ook geen negatieve effecten op gierzwaluw verwacht.

Conclusie: Negatieve effecten op gierzwaluw zijn niet te verwachten. Het aanvragen van een ontheffing is voor gierzwaluwen niet noodzakelijk.

5.4 Overige beschermde soorten

5.4.1 Voorkomen en functie

Tijdens het veldonderzoek is ook aandacht besteed aan de aanwezigheid van andere zwaardere beschermde soorten dan hierboven beschreven. Uit verspreidingsgegevens is bekend dat steenmarter in de directe omgeving voorkomt. Deze is niet tijdens het onderzoek waargenomen. Andere zwaardere beschermde diersoorten worden niet verwacht binnen het plangebied, vanwege het ontbreken van geschikt biotoop en/of het bekende verspreidingsgebied.

In en rond het plangebied kunnen verschillende algemene en licht beschermde soorten voorkomen. Het gaat om soorten als gewone pad, bruine kikker, koolmees, pimpelmees en roodborst. Deze soorten kunnen in en rond het plangebied tot broeden komen. Beschermde planten zijn niet aangetroffen en worden hier gelet op de aanwezige terreintypen en de vaak specifieke eisen die deze soorten stellen aan hun groeiplaats ook niet verwacht.

5.4.2 Effecten en ontheffing

Negatieve effecten zijn niet te verwachten op de groep van overige beschermde soorten. Zwaardere beschermde soorten, zoals steenmarter, en hun vaste rust- en verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van broedvogels. Alle vogelsoorten in Nederland zijn strikt beschermd onder de Flora- en faunawet. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die nesten beschadigen of verstoren. Verstoring kan in veel situaties worden voorkomen door versturende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Voor de Flora- en faunawet zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord of dat voorafgaand aan het broedseizoen het werkgebied ongeschikt is gemaakt voor broedende vogels.

Conclusie: Negatieve effecten op de groep van overige beschermde soorten zijn niet te verwachten. Het aanvragen van een ontheffing wordt voor de groep van overige beschermde soorten niet noodzakelijk geacht. Wel dient ten allen tijde rekening gehouden te worden met het broedseizoen van vogels.

6

CONCLUSIE

6.1 Rekening houden met huismussen

Binnen het plangebied is een verblijfplaats van huismus aangetroffen (zie §5.2). Als gevolg van de ontwikkeling kan een tijdelijk effect ontstaan en treedt verstoring op huismus en zijn verblijfplaats op. Het is hierbij van belang om een aantal aanvullende maatregelen te nemen. Maatregelen zijn noodzakelijk om negatieve effecten te voorkomen of te beperken en om ten allen tijde een verblijfplaats voor huismussen aan te bieden (zie ook § 5.2.2 en 5.2.3). Het verstoren van verblijfplaatsen van huismussen is ontheffingsplichtig. Hiervoor dient een ontheffing aangevraagd te worden. De gunstige staat van instandhouding komt echter niet in het geding, zeker niet na het nemen van aanvullende maatregelen. Verwacht wordt dan ook dat de ontheffing verleend zal worden.

6.2 Activiteitenplan noodzakelijk

Om een ontheffing Flora- en faunawet te verkrijgen voor tabel 3-soorten en soorten waarvan de verblijfplaats jaarrond beschermd is moet:

- de gunstige staat van in standhouding gegarandeerd blijven;
- invulling gegeven worden aan de zorgplicht;
- voldaan worden aan een bij de wet genoemd belang;
- mogen er geen (goede) alternatieven zijn.

Deze gegevens moeten worden uitgewerkt in een activiteitenplan. In het activiteitenplan staat concreet welke werkzaamheden, wanneer, en op welke wijze worden uitgevoerd. Dit wordt aangevuld met een onderbouwing van de noodzaak van het project.

Een ontheffingsaanvraag moet worden ingediend bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RvO) namens het Ministerie van Economische Zaken. Maximaal zestien weken na het indienen van de aanvraag dient er een besluit genomen te worden door RvO. Op dat besluit kunnen belanghebbenden nog bezwaar maken.

6.3 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende onderzoeksrichtlijnen. Het bevoegd gezag (ministerie van Economische Zaken in deze) hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar strikt beschermde soorten (tabel 3 soorten en vogels):

“ Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 5. Wijzigingen of aanpassingen in de aangetroffen situatie of planontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

LITERATUURLIJST

Dienst Regelingen, 2009. *Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet.*

Dienst Regelingen, 2009. *Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijk ingrepen.*

Douma, M., C.M.P. Zoon en A.D. Bode, 2011. *De zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010.* Uitgeverij Profiel, Bedum.

Eelerwoude 2011, Nader onderzoek naar vleermuizen en steenmarter Kanaalzone, Hengelo

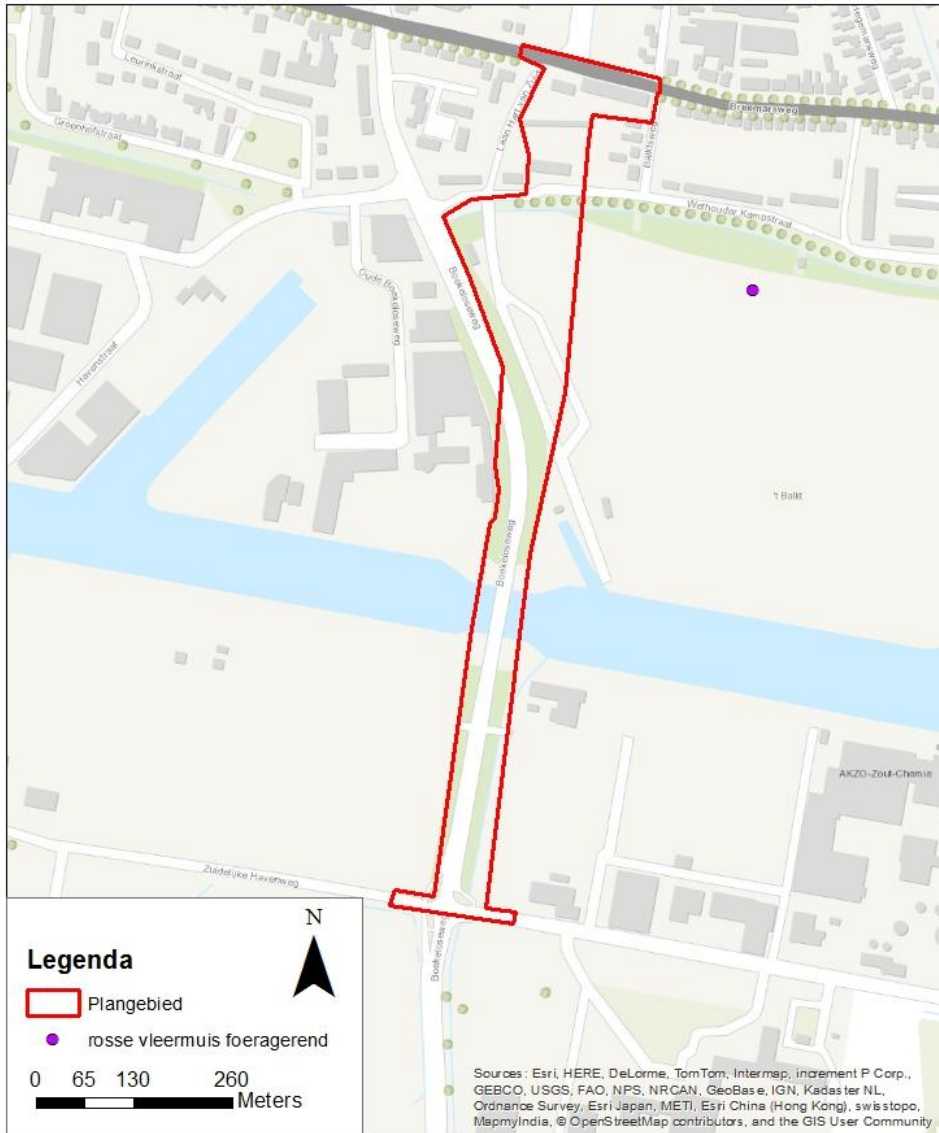
Koninklijke Vermande, 1999-2007. *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3 en 4,* SDU Uitgeverij, Den Haag.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004. *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen,* Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

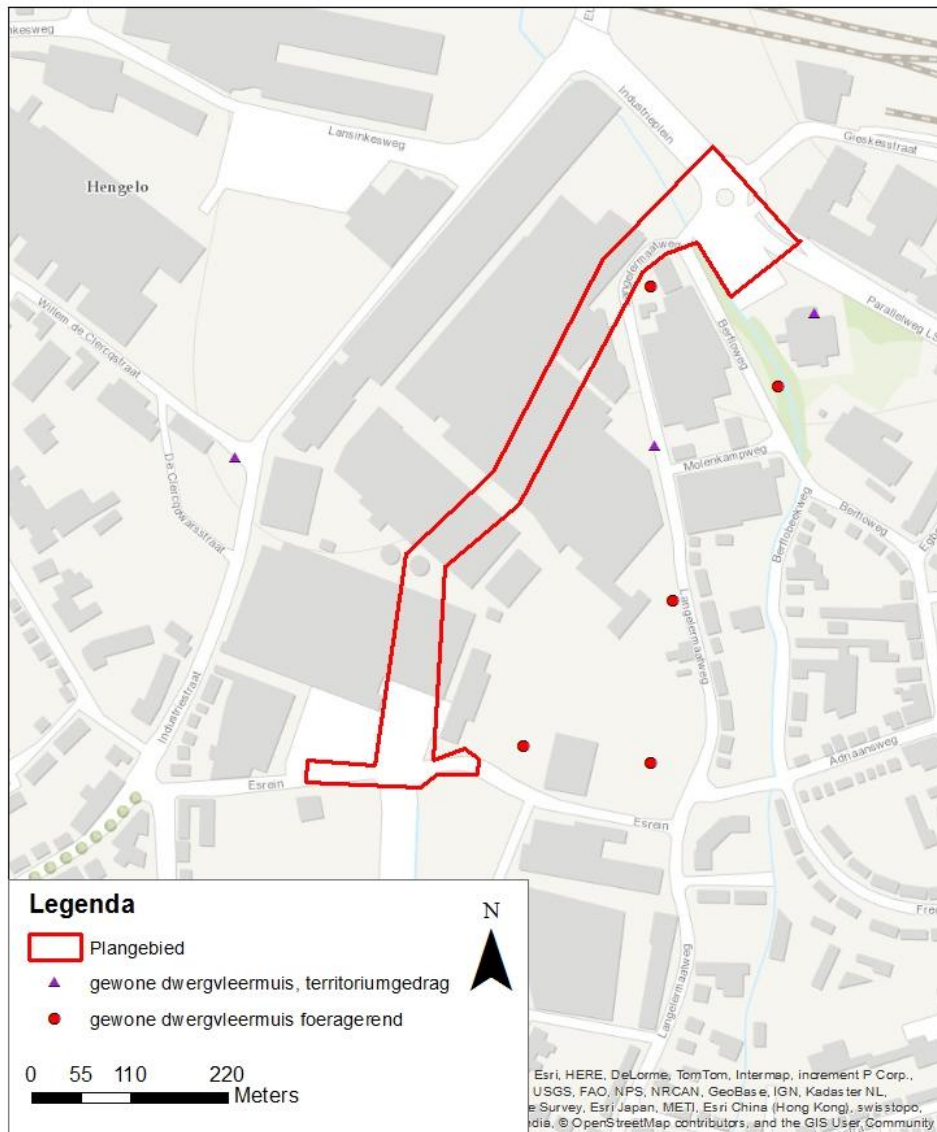
Internet

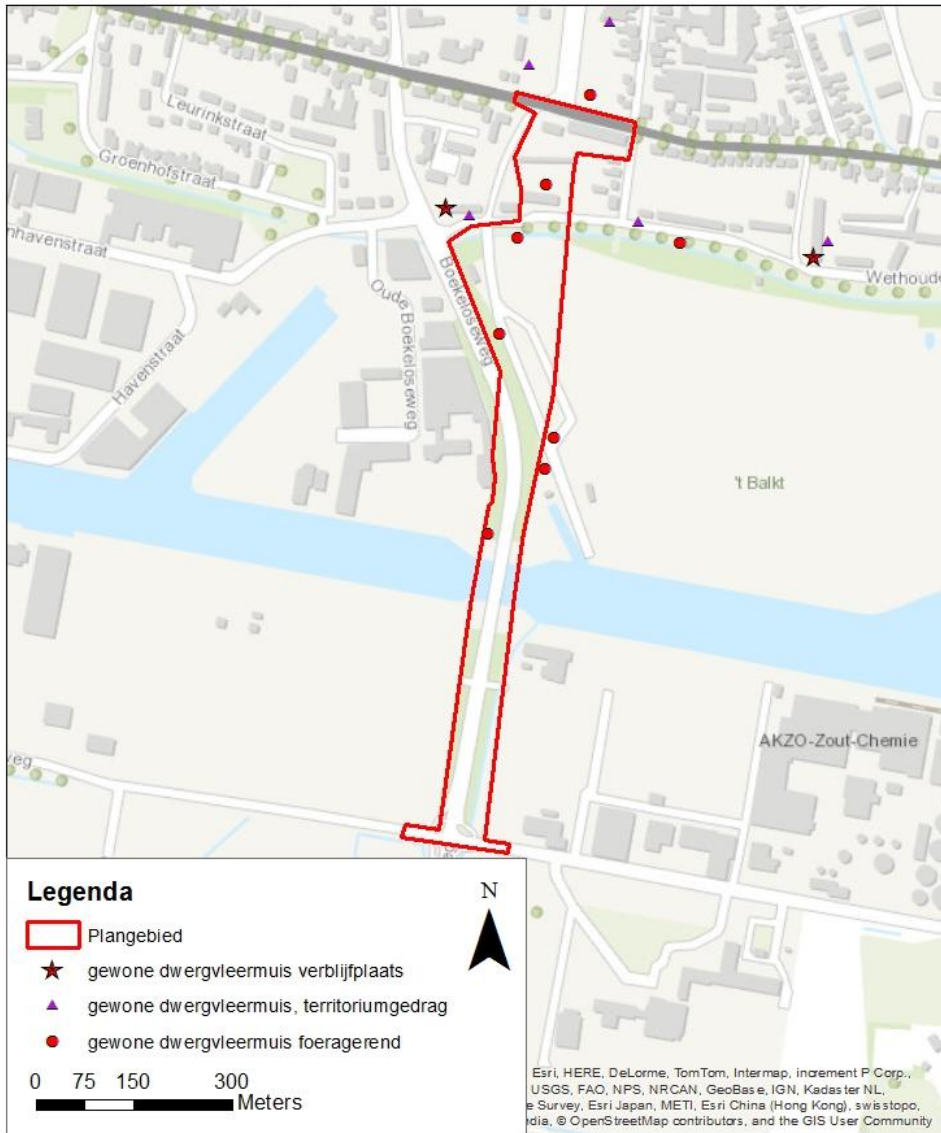
- Waarnemingen soorten - www.zoogdieratlas.nl
- Waarnemingen soorten - www.telmee.nl
- Waarnemingen soorten - www.waarneming.nl

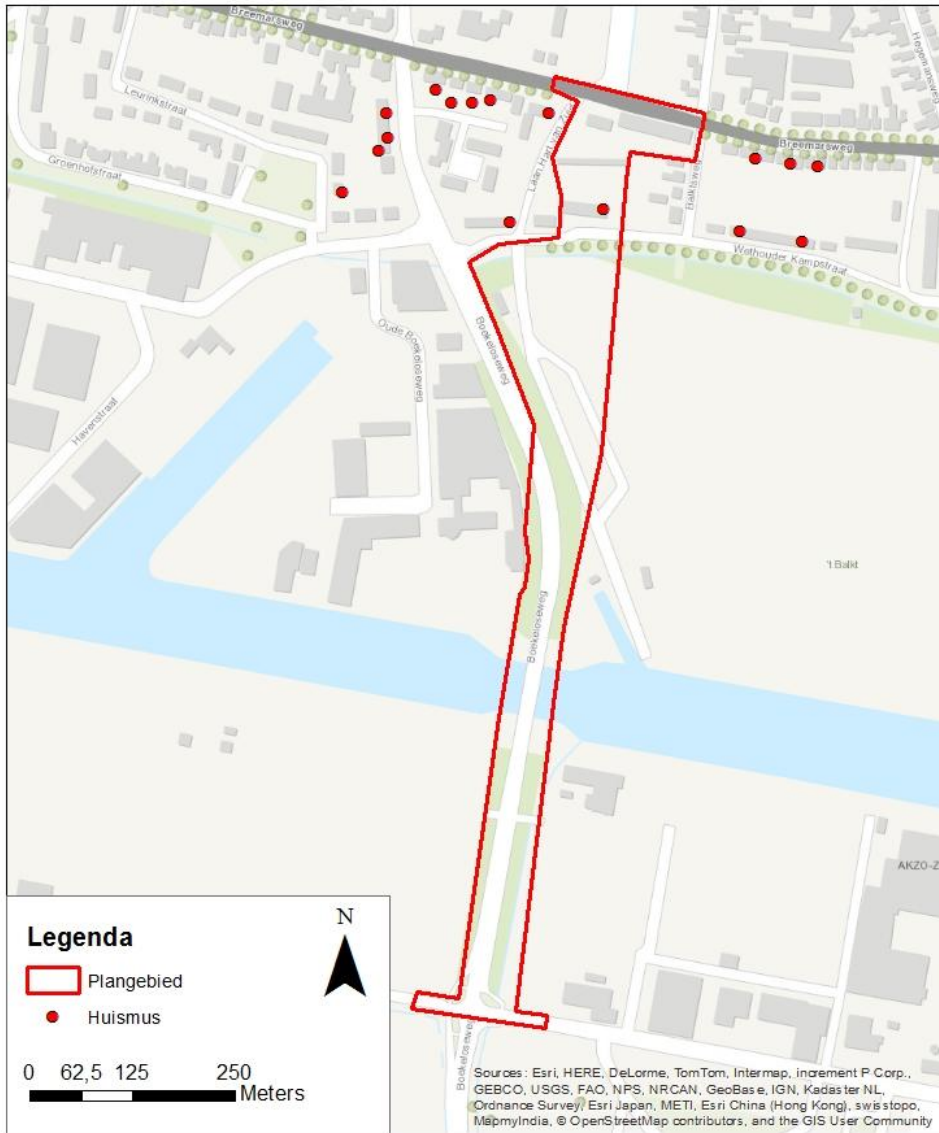
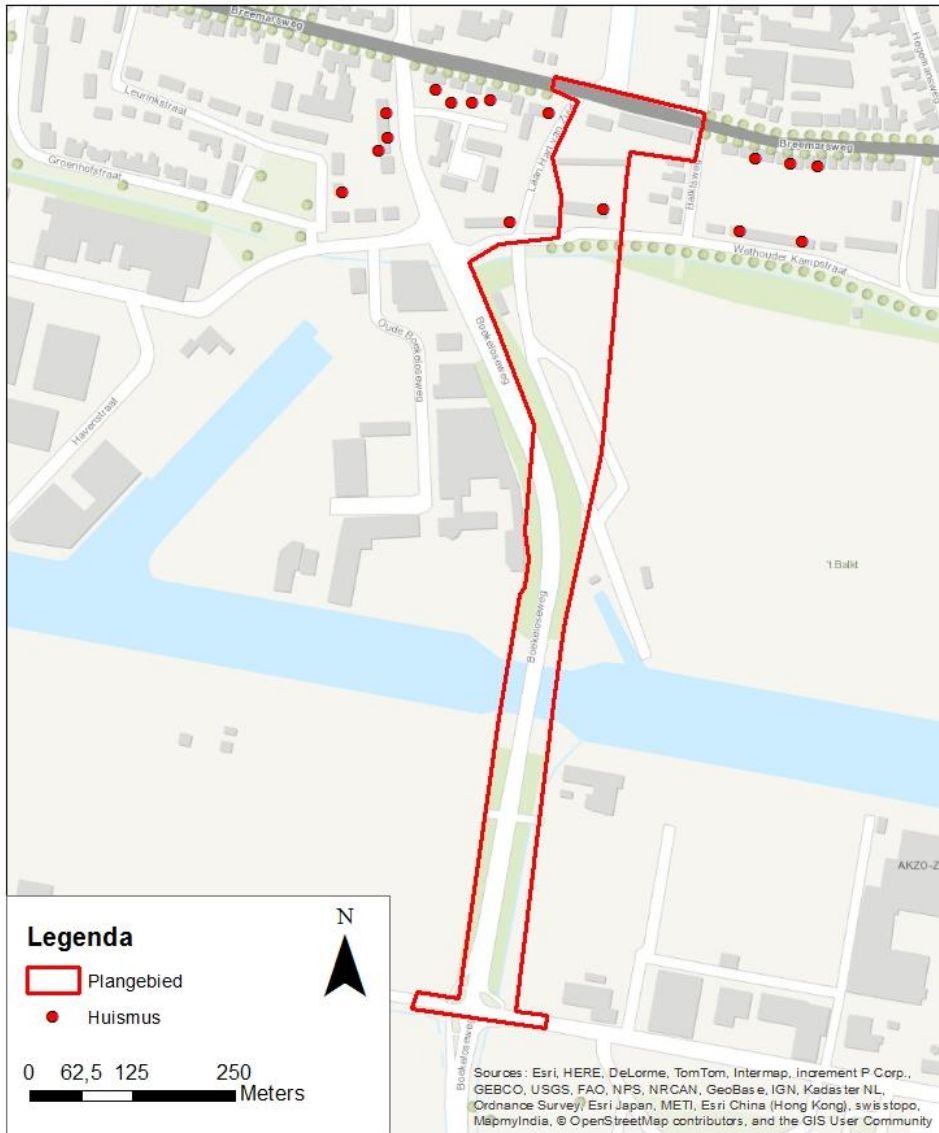
BIJLAGE 1. VERSPREIDINGSKAARTEN VLEERMUIZEN EN HUISMUS

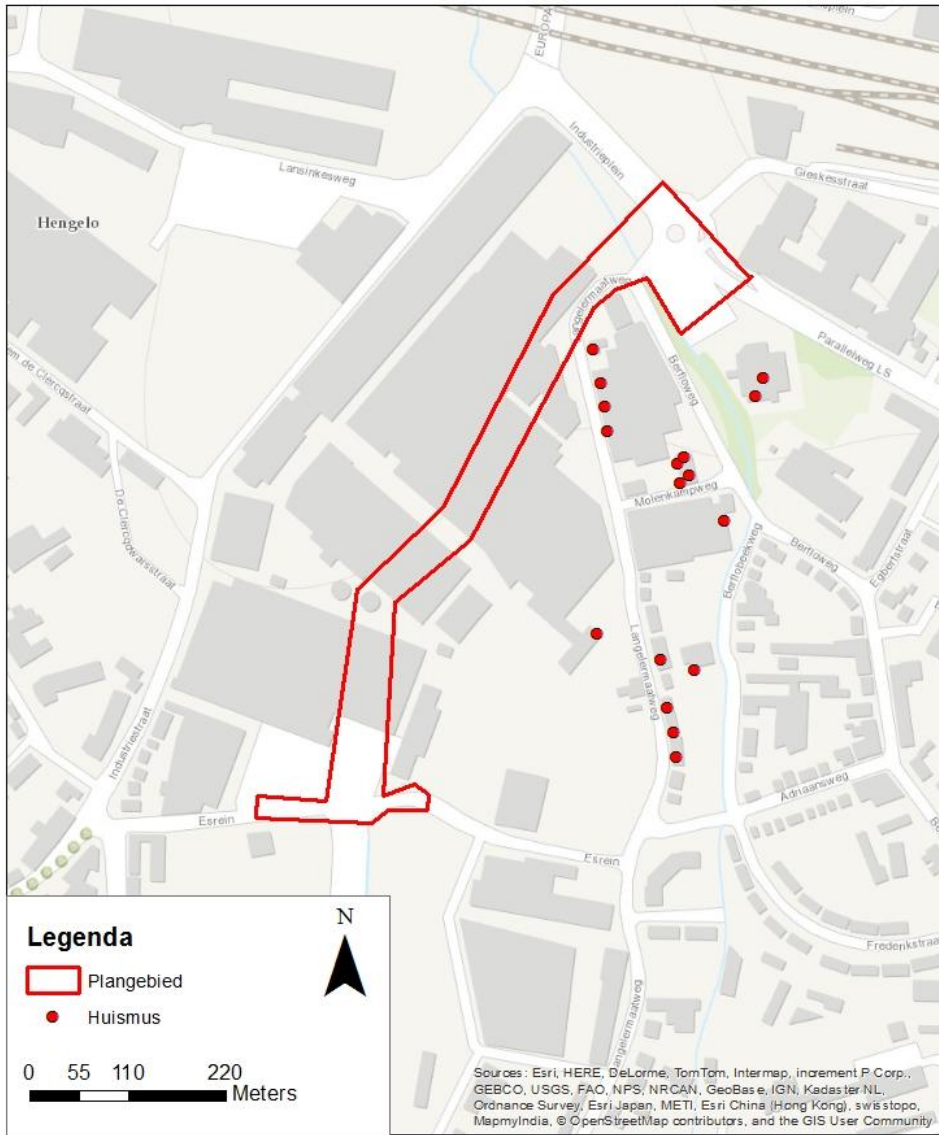

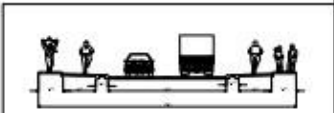
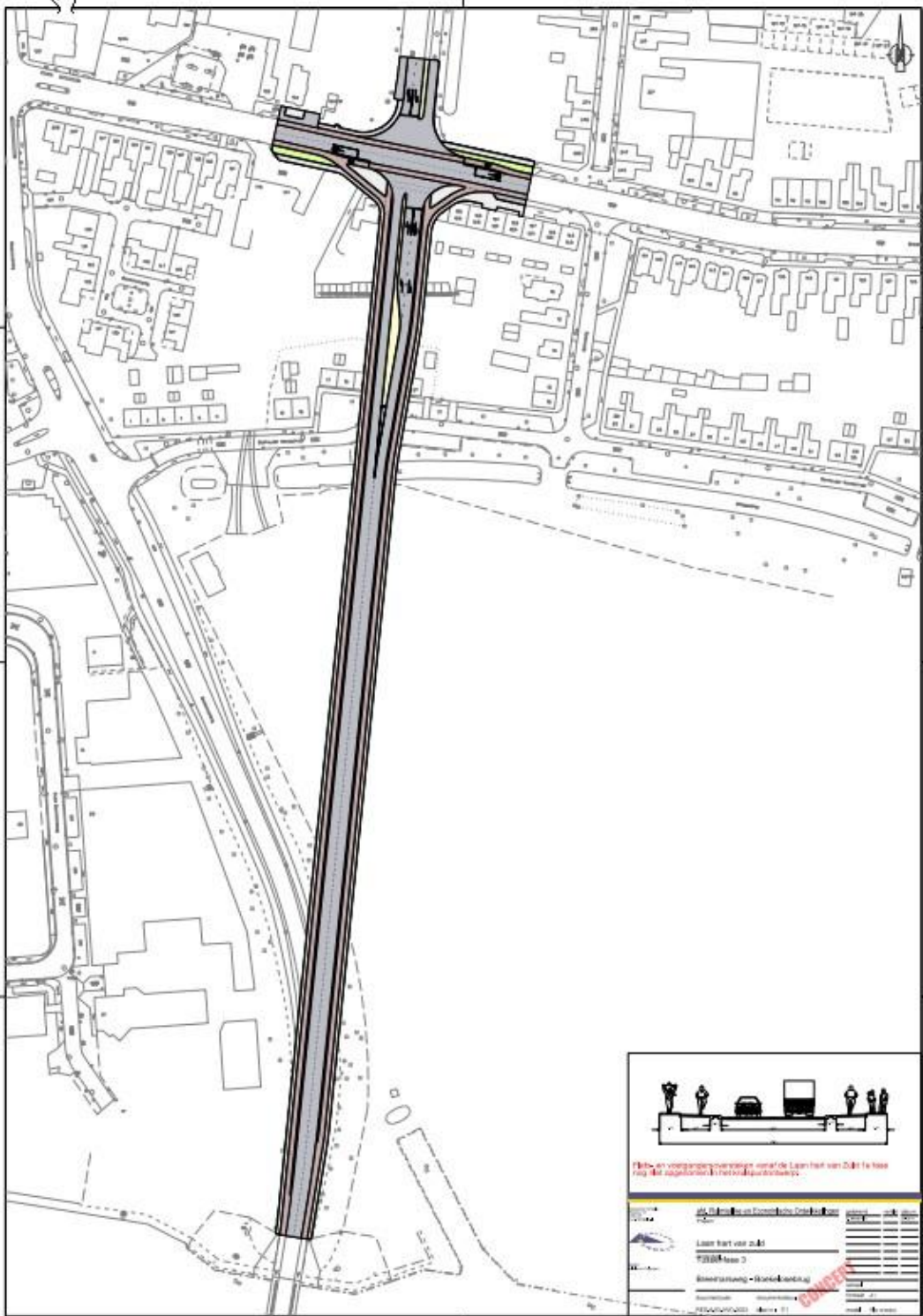

BIJLAGE 2. INRICHTINGSSCHETS

Plan en voorgesneden van de Lijn van Dijk te Leeuwarden op de afbeelding in het voorbeeldplan.

De Lijn van Dijk te Leeuwarden		datum	blad
Lijn van Dijk			
T2000-0003			
Bouwwaardig - Bouwtoelating			
Aanvrager: Gemeente Leeuwarden			
Projectnummer: 200000000 - 000000000			

CONCEPT